

ÚSTAVNÝ SÚD SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Hlavná 110, 042 65 Košice 1

P. O. Box E – 35

PREHEAD VYBRANÝCH ROZHODNUTÍ ÚSTAVNÉHO SÚDU SLOVENSKEJ REPUBLIKY

za obdobie VIII./2016
Plénum

Nález:

spisová značka	PL. ÚS 27/2014
populárny názov	Starobné dôchodkové sporenie
sudca spravodajca	Marianna Mochnáčová
druh konania	konanie o súlade právnych predpisov
druh rozhodnutia a spôsob vybavenia	Nález - Nález
dátum rozhodnutia	08.06.2016
dotknuté články ústavy a medzinárodných zmlúv	zákon č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 555/2007 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov § 32 zákon č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 555/2007 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov § 33 zákon č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 555/2007 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov § 46f zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov § 167 Ústava Slovenskej republiky čl. 20 ods. 1 Ústava Slovenskej republiky čl. 12 ods. 2
analytická právna veta	Štát prostredníctvom právnej úpravy dôchodkového sporenia určil možnosť pre fyzické osoby vstúpiť do II. piliera, a preto si podľa názoru ústavného súdu aj ponechal možnosť čiastočnej regulácie použitia týchto prostriedkov vzhľadom na ich špecifický spôsob vytvárania – akumulovaním peňažných prostriedkov, ktoré boli pôvodne súčasťou verejných financií. Vzhľadom na poistný charakter právneho vzťahu medzi poisťovníkom (sporiteľom) a poisťovňou ústavný súd so zreteľom na vyjadrenia príslušných dotknutých orgánov štátnej moci súhlasí s názorom, že nie je objektívne možné požadovať, aby komerčná poisťovňa garantovala aj doživotný dôchodok a súčasne vyplatila dedičom, resp. oprávnenej osobe nespotrebované poistné, pokiaľ má uniesť riziko vopred nepredvídateľnej dĺžky dožitia poisťníka.
skutkový stav a základné fakty	Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bol 3. októbra 2014 doručený návrh skupiny 30 poslancov Národnej rady Slovenskej republiky (ďalej len „navrhovatelia“ alebo „skupina poslancov“) na začatie konania o súlade § 32, § 33 a § 46f zákona č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o starobnom dôchodkovom sporení“) v znení zákona č. 183/2014 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (ďalej len „zákon č. 183/2014 Z. z.“), a o súlade §

	<p>167 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnom poistení“) s čl. 12 ods. 2 a čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“). Skupina poslancov sa týmto návrhom domáhala, aby ústavný súd vyslovil nesúlad označených ustanovení zákona o starobnom dôchodkovom sporení a ustanovenia zákona o sociálnom poistení s označenými článkami ústavy poukazujúc na to, že:</p> <ul style="list-style-type: none"> - určenie podmienok vyplácania doživotného starobného dôchodku poistiteľom (§ 32 zákona o starobnom dôchodkovom sporení), je v rozpore s čl. 12 ods. 2 ústavy, pretože diskriminuje nízkopríjmových sporiteľov, - ak sporiteľ, ktorý splnil podmienky vyplácania doživotného starobného dôchodku podľa § 32 zákona o starobnom dôchodkovom sporení, zomrie po uplynutí 84 mesiacov po začatí poberania tohto dôchodku, jeho zostávajúce úspory sa nestávajú predmetom dedenia podľa Občianskeho zákonníka a nebudú ani poukázané oprávnenej osobe v zmysle §40a zákona o starobnom dôchodkovom sporení, stanú sa príjmom poistovateľa, čo je v rozpore s čl. 20 ods. 1 ústavy, pretože neprimerane obmedzuje základné právo sporiteľa vlastníť majetok a s ním spojené právo dediť, - v nesúlade s čl. 20 ods. 1 ústavy je aj právna úprava dočasného starobného dôchodku zakotvená v § 33 zákona o starobnom dôchodkovom sporení, v zmysle ktorej sa tento dôchodok vypláca iba počas vopred dohodnutej doby, - v rozpore s čl. 12 ods. 2 ústavy je aj samotná právna úprava zmluvy o poistení dôchodku podľa § 46f zákona o starobnom dôchodkovom sporení, ktorú uzatvára poistiteľ (životná poisťovňa) s poisťníkom (sporiteľ) pre účely vyplácania doživotného starobného dôchodku alebo dočasného starobného dôchodku - ustanovenie § 46f zákona o starobnom dôchodkovom sporení je súčasne v rozpore s čl. 20 ods. 1 ústavy, keďže súčasťou zmluvy o poistení dôchodku je protiústavná úprava dedenia, ktorá sa obmedzuje na 84 mesačných súm dôchodkového sporenia v prípade vyplácania doživotného dôchodku a úplne vylučuje možnosť dedenia alebo prevodu nasporenej sumy na oprávnenú osobu v prípade vyplácania dočasného dôchodku, - vytvorenie rezervného fondu solidarity v zmysle § 167 zákona o sociálnom poistení nie je v súlade s čl. 20 ods. 1 ústavy, pretože je financovaný z odvodov sporiteľov do tzv. I. piliera a podľa sťažovateľov by mal byť financovaný zo štátneho rozpočtu.
<p>z odôvodnenia</p>	<p>K namietanej diskriminácii tzv. nízkopríjmových sporiteľov</p> <p>Napadnuté ustanovenia – § 32, § 33 a § 46f zákona o starobnom dôchodkovom sporení podľa navrhovateľov popierajú princíp rovnosti zaručený v čl. 12 ods. 2 ústavy z toho dôvodu, že u skupiny fyzických osôb, ktoré možno označiť ako nízkopríjmoví sporitelia, vylučujú možnosť vyplácania doživotného starobného dôchodku pre nedostatok finančných prostriedkov na ich osobnom dôchodkovom účte napriek splneniu základnej podmienky dosiahnutia dôchodkového veku.</p> <p>Ústavný súd preto posudzoval, či namietané ustanovenia zákona o starobnom dôchodkovom sporení skutočne zvýhodňujú, resp. znevýhodňujú nízkopríjmových sporiteľov v takom rozsahu a intenzite, že toto znevýhodnenie zasahuje do princípu rovnosti.</p> <p>Dôchodkový systém Slovenskej republiky založený na trojpilierovom dôchodkovom systéme pozostávajúcom zo systému založeného na priebežnom financovaní dôchodkov (dôchodkové poistenie) a z dvoch fondovo financovaných príspevkových dôchodkových systémov (starobné dôchodkové sporenie a doplnkové dôchodkové sporenie). Kým pri dôchodkovom poistení (I. pilier) sa vo vyššej miere uplatňuje princíp solidarity poistencov s vyššími príjmami s poistencami s nižšími príjmami, súčasne sa uplatňuje solidarita osôb ekonomicky aktívnych s osobami, ktoré už poberajú dôchodok, keďže vybrané poistné na dôchodkové poistenie sa používa na financovanie v súčasnosti vyplácaných dôchodkov; v systéme dôchodkového sporenia sa preferuje princíp zásluhovosti.</p> <p>V prvom rade je podľa ústavného súdu potrebné zohľadniť základnú úlohu dôchodkového systému, a to zabezpečenie dôchodku pre všetky fyzické osoby po splnení zákonných podmienok. Doživotný starobný dôchodok, ako aj dočasný starobný dôchodok vyplácané z II. piliera sú poistné produkty, ktoré si sporiteľ</p>

po predložení ponukového listu a prijatí rozhodnutia, ktoré považuje v danom okamihu za najlepšie, kupuje od príslušnej životnej poisťovne, ktorá sa v prípade doživotného dôchodku zaväzuje vyplácať poistníkovi dôchodok až do vopred nepredvídateľnej udalosti, ktorou je jeho smrť. V prípade dočasného starobného dôchodku sa zmluva o poistení dôchodku uzatvára na dobu určitú, t. j. v zmysle aktuálnej právnej úpravy na päť, sedem alebo desať rokov. Treťou alternatívou je vyplácanie dôchodku formou programového výberu, ktorý nie je poistným produktom a bude vyplácaný dôchodkovou správcovskou spoločnosťou až do vyčerpania všetkých nasporených peňažných prostriedkov na účte sporiteľa, ktoré zostávajú po celý čas jeho vlastníctvom. Okrem týchto dôchodkov bude poistenému po dosiahnutí dôchodkového veku a splnení podmienok určených zákonom o sociálnom poistení vyplácaný aj dôchodok z I. piliera pomerne znížený z titulu jeho účasti v II. pilieri.

Vytvorenie rozličných foriem dôchodkov vyplácaných z II. piliera po tzv. anuitnej novele je odrazom diferenciacie v príjmoch a odvodoch jednotlivých sporiteľov zúčastnených v systéme dôchodkového sporenia, čím napĺňa preň charakteristický princíp zásluhovosti v dôchodkovom starobnom sporení založený na individuálnej sociálnej zodpovednosti jednotlivca – sporiteľa za svoj budúci dôchodok, a tým aj pre tzv. nízkopríjmových sporiteľov zavádza možnosť vyplácania dôchodku aspoň jednou zo zákonom predpokladaných foriem v prípade, ak žiadna životná poisťovňa neponúkne konkrétnemu sporiteľovi doživotný dôchodok z dôvodu nízkej nasporenej sumy.

Ako legitímny sa ústavnému súdu javí cieľ zákonodarcu, ktorý berúc do úvahy rozdielnu finančnú situáciu jednotlivých sporiteľov v II. pilieri ako dôsledok ich aktívneho a zodpovedného prístupu k starobe, ako aj rešpektujúc základný cieľ dôchodkového zabezpečenia, teda vyplácanie dôchodkov čo najdlhší čas a v čo najvyššej možnej miere, umožnil každému sporiteľovi vyplácanie aspoň jednej z foriem starobného dôchodku, ktorá sa odvíja od množstva naakumulovaných peňažných prostriedkov na jeho osobnom dôchodkovom účte. Z uvedeného je tak zrejmá aj nerovnakosť týchto porovnávaných subjektov – jednotlivých sporiteľov, ktorí za splnenia zákonom ustanovených rovnakých podmienok majú prístup k vyplácaniu starobného dôchodku vo forme, ktorá je závislá prevažne od subjektívnych faktorov na ich strane. Podľa názoru ústavného súdu nemožno od zákonodarcu legitímne požadovať, aby umožnil každému jednotlivcovi zúčastnenému na starobnom dôchodkovom sporení bez ohľadu na jeho participáciu na vytvorení dôchodkového kapitálu možnosť vyplácania starobného dôchodku ktoroukoľvek formou a súčasne poisťovní vnútiť povinnosť ponúknuť každému sporiteľovi všetky alternatívy vyplácania dôchodkov za súčasného zohľadnenia jej zodpovednosti uniesť bremeno ich vyplácania po celý dojednaný čas.

Zákonodarca podľa názoru ústavného súdu v oblasti sociálnych práv disponuje značnou diskrečnou právomocou, ktorá sa v namietanej veci prejavuje najmä v tom, aké formy vyplácania starobných dôchodkov z II. piliera stanoví, zohľadňujúc základné charakteristiky tohto systému, pričom nesmie zasiahnuť do práva na hmotné zabezpečenie v starobe v takom rozsahu, aby bola fakticky znemožnená jeho realizácia alebo by došlo k jeho úplnému odňatiu.

Na základe uvedeného ústavný súd preto posúdil argumenty uvedené navrhovateľmi ako nedostatočné na to, aby bolo možné napadnuté ustanovenia zákona o starobnom dôchodkovom sporení označiť za také neprimerané, že by narušali princíp rovnosti v právach a znamenali neprijateľné bezdôvodné zvýhodnenie určitej skupiny osôb pri riešení identickej sociálnej situácie s dôsledkom nerešpektovania princípu zákazu zvýhodnenia/znevýhodnenia v právach podľa čl. 12 ods. 2 ústavy.

K porušeniu vlastníckeho práva

Aj pri obmedzovaní vlastníckeho práva sa aplikuje princíp rovnosti, keďže u všetkých vlastníkov k druhovo rovnakej veci je možné jeho obmedzenie len za splnenia podmienok, ktoré platia pre všetky subjekty rovnako. Ústavný súd súhlasí s názorom navrhovateľov, že dedenie predstavuje významnú súčasť vlastníckeho práva, ktorého ochranu zaručuje priamo ústava.

Z § 40 zákona o starobnom dôchodkovom sporení vyplýva, že v sporiacej fáze má sporiteľ možnosť v zmluve o starobnom dôchodkovom sporení určiť oprávnenú osobu, ktorá po jeho smrti nadobudne právo na vyplatenie nasporenej

sumy, resp. na jej prevod na vlastný osobný dôchodkový účet. Ak takej osoby niet, nevyplatená nasporená suma sa stáva predmetom dedenia. Z § 32 zákona o starobnom dôchodkovom sporení je zrejmé, že v tzv. výplatnej fáze zákonodarca pristúpil k obmedzeniu dedenia nevyplatených dôchodkových úspor tak, že v prípade vyplácania doživotného dôchodku garantuje sedemročné obdobie. Pokiaľ poberateľ doživotného dôchodku zomrie pred uplynutím siedmich rokov od začatia čerpania doživotného dôchodku, suma zodpovedajúca rozdielu sumy určenej na výplatu dôchodku za týchto sedem rokov a súčtu už vyplatených mesačných súm dôchodku znížená o sumu oprávnene vynaložených nákladov poistiteľa na jej výplatu v hotovosti alebo na prevod do iného ako členského štátu eurozóny je poisťovňou vyplatená oprávnenej osobe určenej v zmluve o poistení dôchodku, pokiaľ takej osoby niet, nevyplatená suma sa stáva predmetom dedenia. Ak poberateľ doživotného dôchodku zomrie po uplynutí siedmich rokov od začatia poberania doživotného dôchodku, jeho zvyšné nasporené peňažné prostriedky nebudú vyplatené oprávnenej osobe a ani nebudú predmetom dedenia. V oboch prípadoch sa zvyšné peňažné prostriedky použijú na dotovanie starobných dôchodkov tých, ktorí sa dožijú vyššieho veku ako je priemerný vek dožitia predpokladaný poisťovňou. V prípade poberania dočasného starobného dôchodku zákon o starobnom dôchodkovom sporení s možnosťou dedenia, resp. vyplatenia alebo prevedenia nasporenej sumy oprávnenej osobe nepočíta vôbec.

Vzhľadom na poistný charakter právneho vzťahu medzi poistníkom (sporiteľom) a poisťovňou ústavný súd zastáva názor, že nie je objektívne možné požadovať, aby komerčná poisťovňa garantovala aj doživotný dôchodok a súčasne vyplatila dedičom, resp. oprávnenej osobe nespotrebované poistné, pokiaľ má uniesť riziko vopred nepredvídateľnej dĺžky dožitia poistníka.

Podľa názoru ústavného súdu, pokiaľ ide o právne posúdenie charakteru peňažných prostriedkov, tieto sa po uzatvorení zmluvy o poistení dôchodku transformujú z dôchodkového sporenia na poistenie, pričom aktuálna hodnota osobného sporiaceho účtu sporiteľa (prípadne len jej časť) predstavuje jednorazové poistné, za ktoré si sporiteľ kupuje od poisťovne tzv. anuitu.

Napriek poistnému charakteru právneho vzťahu medzi poistníkom a poistiteľom a z toho vyplývajúci charakter prostriedkov určených na vyplatenie dôchodkových dávok (nie sú v tom čase vo vlastníctve poistníka) zákon o starobnom dôchodkovom sporení upravuje dve výnimky, za splnenia ktorých sú aj tieto prostriedky predmetom dedenia, resp. prevedenia v prospech oprávnenej osoby:

1. Ak poistník zomrie v čase po uzatvorení zmluvy o poistení dôchodku, ale súčasne skôr, než je mu poistiteľ povinný z tejto zmluvy plniť, suma jednorazového poistného prevedená v prospech poistiteľa sa stáva predmetom dedenia

2. Ak poistník zomrie počas siedmich rokov od začatia vyplácania doživotného dôchodku.

Ústavný súd ani v tomto prípade nedospel k záveru o ľubovôli zákonodarcu pri prijatí znenia ustanovení § 32 a § 33 zákona o starobnom dôchodkovom sporení z hľadiska zachovania vlastníckeho práva sporiteľov.

K ústavnosti zmluvy o poistení dôchodku

Navrhovatelia v tejto súvislosti namietajú, že právna úprava samotnej zmluvy o poistení dôchodku nie je v súlade s uvedenými článkami ústavy, keďže zavádza pre sporiteľov povinnosť uzatvoriť zmluvu o poistení dôchodku v prípade, ak splnia podmienky pre výber formy výplaty starobného dôchodku a rozhodnú sa pre jednu z nich (doživotný alebo dočasný dôchodok). Navrhovatelia považujú za neakceptovateľnú aj povinnosť zaplata jednorazového poistného za poistenie rizika dlhovekosti a smrti pri doživotnom dôchodku alebo poistenie rizika dožitia vopred vymedzeného času pri dočasnom dôchodku.

Namietaným ustanovením § 46f zákona o starobnom dôchodkovom sporení bol zavedený nový inštitút zmluvy o poistení dôchodku, ktorú uzatvára poistiteľ (životná poisťovňa) a poistník (sporiteľ) pre účely vyplácania dôchodku formou doživotného alebo dočasného starobného dôchodku. Právna úprava zmluvy o poistení dôchodku je zákonom upravená ako poistná zmluva v zmysle príslušných ustanovení Občianskeho zákonníka o poistných zmluvách, pričom v

§ 46g ods. 8 zákona o starobnom dôchodkovom sporení sú uvedené konkrétne ustanovenia Občianskeho zákonníka, ktoré sa na účely zmluvy o poistení dôchodku neaplikujú.

Podľa názoru ústavného súdu sporiteľovi zo zákona o starobnom dôchodkovom sporení explicitne nevyplýva povinnosť uzatvoriť zmluvu o poistení dôchodku a je na jeho vôli, či a kedy sa po splnení zákonných podmienok rozhodne uzatvoriť zmluvu o poistení dôchodku. Súčasne ústavný súd nemôže opomenúť skutočnosť, že v prípade záujmu sporiteľa o vyplácanie dôchodku je tento povinný zmluvu o poistení dôchodku s vybranou poisťovňou uzatvoriť. Napriek uvedenému ústavný súd nepovažuje toto legislatívne riešenie za vybočujúce z medzi prípustnej normotvornej právomoci zákonodarcu, keďže inštitút povinného zmluvného poistenia nie je v právnom poriadku Slovenskej republiky ojedinelý a neznámy.

K namietanej a podľa navrhovateľov neštandardnej úprave jednorazového poistného ako sumy zaplatenej sporiteľom životnej poisťovni za tzv. anuitu ústavný súd dodáva, že navrhovatelia v zásade namietajú rozpor tejto formy úhrady poisteného pri uzatvorení zmluvy o poistení dôchodku s právnou úpravou jednorazového poistného v zmysle Občianskeho zákonníka, kde je táto možnosť upravená len pre poistné zmluvy na dobu určitú. Z rozhodovacej činnosti ústavného súdu vyplýva, že podľa právnej úpravy konania pred ústavným súdom sa nemožno úspešne domáhať preskúmania súladu právnych predpisov rovnakej právnej sily, aj keď ich vzťah je vzťahom osobitného predpisu k všeobecnému predpisu. Navrhovatelia podľa názoru ústavného súdu žiadne relevantné argumenty, na základe ktorých by právnou úpravu jednorazového poistného bolo možné považovať za rozpornú s čl. 20 ods. 1 ústavy, neuviedli.

Vzhľadom na uvedené okolnosti ústavný súd dospel k záveru, že ani namietané ustanovenie § 46f zákona o starobnom dôchodkovom sporení nie je v rozpore s čl. 12 ods. 2 a čl. 20 ods. 1 ústavy.

K ústavnosti rezervného fondu solidarity

Podľa navrhovateľov nie je v súlade s čl. 20 ods. 1 ústavy ani právna úprava rezervného fondu solidarity, ktorý je financovaný z časti odvodov sporiteľov do tzv. I. piliera, hoci by rezervný fond solidarity mal byť financovaný zo štátneho rozpočtu.

Povinnosť platenia týchto odvodov sa vzťahuje rovnako na poistencov, ktorí sú len v tzv. I. pilieri, ako aj sporiteľov, ktorí sú zúčastnení v oboch pilieroch dôchodkového systému. Obe skupiny poistencov participujú tak na úhrade dlhových všetkých základných fondov Sociálnej poisťovne, ako aj na úhrade škody spôsobenej dôchodkovými správcovskými spoločnosťami, čím sa podľa názoru ústavného súdu zvyšuje ochrana najmä sporiteľov zúčastnených v II. pilieri.

Zohľadňujúc uvedené ústavný súd konštatoval, že z argumentácie navrhovateľov nie je zrejmé, z akých právne relevantných dôvodov by sa sporitelia (v II. pilieri) nemali zúčastňovať na tvorbe a udržiavaní rezervného fondu solidarity vzhľadom na určenie tohto fondu. Súčasne navrhovatelia podľa názoru ústavného súdu veľmi nejednoznačne vysvetlili súvislosť medzi obmedzením vlastníckeho práva sporiteľov a povinnými odvodmi do rezervného fondu solidarity, keďže peňažné prostriedky určené na povinné odvody do uvedeného fondu vo vlastníctve podstatnej časti sporiteľov nikdy ani neboli.

Preskúmaná právna úprava podľa ústavného súdu nijako neodporuje účelu garancie vyplácania dôchodkových dávok sporiteľom zúčastnených na starobnom dôchodkovom sporení, nie je v nesúlade s čl. 12 ods. 2 ani čl. 20 ods. 1 ústavy, a preto o návrhu skupiny poslancov rozhodol tak, že:

Návrhu skupiny 30 poslancov Národnej rady Slovenskej republiky nevyhovelo.

Odlíšné stanovisko sudcu Petra Brňáka

S uvedeným väčšinovým rozhodnutím, čo sa týka jeho výroku i jeho odôvodnenia, nesúhlasím z formálnych aj z materiálnych dôvodov.

Ústavný súd v konaní o súlade právneho poriadku podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) ústavy rozhoduje o súlade rôznych zákonov s ústavnými normami, ktoré sú až do zmeny či do doplnenia ústavy identické v účele, obsahu aj rozsahu predmetu úpravy. Ak ústavný súd raz rozhodne o účele, obsahu alebo rozsahu ústavnej normy, súlad každého ďalšieho zákona s danou ústavnou normou sa musí riadiť pravidlami, aké ústavný súd vyslovil o danej ústavnej norme v predchádzajúcom

konaní.

Ústavný súd vo veci sp. zn. PL. ÚS 11/08 dňa 30. júna 2010 konal o návrhu o súlade § 15 ods. 1 písm. f) a § 293w až 293aq zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení zákona č. 555/2007 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, a § 14 ods. 4 a § 123g ods. 2 zákona č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 555/2007 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, s čl. 1 ods. 1 v spojení s čl. 39 ods. 1 a čl. 13 ods. 4 v spojení s čl. 20 ods. 1 a čl. 12 ods. 1 a 2 v spojení s čl. 39 ods. 1 ústavy a o súlade § 65 ods. 1 slov „15 rokov“ zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení zákona č. 555/2007 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, a § 30 písm. b) slov „15 rokov“ zákona č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 555/2007 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, s čl. 1 ods. 1 v spojení s čl. 39 ods. 1, čl. 20 ods. 1 a čl. 12 ods. 1 v spojení s čl. 39 ods. 1 ústavy. Ústavný súd vtedy rozhodol, že ustanovenie § 123g ods. 2 zákona č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 555/2007 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, nie je v súlade s čl. 1 ods. 1 v spojení s čl. 39 ods. 1 a čl. 13 ods. 4 v spojení s čl. 20 ods. 1 a čl. 12 ods. 1 a 2 v spojení s čl. 39 ods. 1 ústavy.

Ústavný súd vo veci sp. zn. PL. ÚS 11/08 rozhodol o účele, obsahu a rozsahu identických ústavných noriem, aké sa stali predmetom konania aj vo veci sp. zn. PL. ÚS 27/2014. V súlade s pravidlom o záväznosti právnych názorov vyslovených ústavným súdom o účele, obsahu alebo rozsahu ústavnej normy pre všetky orgány verejnej moci vrátane ústavného súdu bolo ústavnou povinnosťou ústavného súdu znovu uplatniť vlastné v minulosti vyslovené právne názory na relevantné ústavné normy, a to tým viac, že ustanovenia čl. 39 ústavy vniesol do konania sám od seba. Aj v danej veci (PL. ÚS 27/2014) mal potom ústavný súd vychádzať z právneho názoru, že ak sporitelia vstúpili do systému založeného na akumulovaní prostriedkov vo svoj prospech za súčasného uplatnenia princípu individuálnej zásluhovosti (na rozdiel od I. piliera založeného predovšetkým na princípe solidarity), o týchto sporiteľoch je možné povedať, že pri vstupe do tohto systému, ktorého pravidlá fungovania ustanovil zákonodarca, nadobudli legitímne očakávanie, že nimi odvedené finančné prostriedky budú im, prípadne iným oprávneným osobám vyplatené.

Právny názor vyslovený ústavným súdom o účele, obsahu alebo rozsahu ústavnej normy nie je absolútnym, nedotknuteľným a nezmeniteľným pravidlom počas platnosti danej ústavnej normy. V každom štáte súd interpretujúci a aplikujúci ústavu svojej krajiny môže dospieť k záveru, že ustálená interpretácia a aplikácia základného zákona štátu sa môže, či dokonca musí zmeniť. Zmena rozhodovacej praxe vo výklade a uplatňovaní ústavy vyvoláva právny účinok, zasahuje do právnej istoty, mení ju, aby nastolila inú právnu istotu. Z tohto dôvodu sa zmena rozhodovacej praxe súdov v materiálnom právnom štáte nedeje živelne, ale podlieha pravidlám, ktoré sú vopred dané a v právnom prostredí všeobecne známe. V materiálnom právnom štáte musí byť zrejmé, že súd naozaj zmenil spôsob, akým právnu normu bude vysvetľovať a uplatňovať. Zmena interpretácie a aplikácie právnej normy v materiálnom právnom štáte musí byť dôvodná.

Ústavný súd vo veci sp. zn. PL. ÚS 27/2014 zmenil právny názor na interpretáciu a aplikáciu ústavných noriem, ktorý vyslovil vo veci sp. zn. PL. ÚS 11/08, no zmenu právneho názoru nielenže výslovne nepriznal, ale ju ani nenaznačil. Ba čo viac, zmenu právneho názoru na výklad a uplatňovanie relevantných ústavných noriem vôbec nijako neodôvodnil.

Ústavný súd od svojho vstupu do ochrany ústavnosti občasne a nepravidelne používa metódu odpútavania pozornosti, „utopenia podstaty sporu“ v nadbytku v skutočnosti okrajovo súvisiacich, či dokonca vôbec nesúvisiacich otázok,

	<p>ktorým venuje pozornosť na úkor skutočne súvisiacich otázok, ktorým naopak, vôbec nevenuje pozornosť alebo ktorým venuje neprimerane nízku pozornosť.</p> <p>Ústavný súd uplatnil túto metódu aj vo veci sp. zn. PL. ÚS 27/2014. Navrhovateľ požiadal ústavný súd, aby preskúmal súlad namietnutých ustanovení zákona s dvomi článkami ústavy – s čl. 12 ods. 2 a s čl. 20 ods. 1. Ústavný súd nad rámec návrhu, celkom mimo neho, z vlastnej iniciatívy do konania vniesol odkazy na svoje predchádzajúce rozhodnutia vo veciach ochrany priznanej základným právom na hmotné zabezpečenie čl. 39 ods. 1 a 3 ústavy. Ústavný súd na vlastnú päsť rozšíril predmet konania o zdanlivé preskúmanie navrhovateľom nenamietnutej súvislosti s piatym oddielom druhej hlavy ústavy a zároveň predmet konania oklieštil o preskúmanie dôvodnosti obmedzenia vlastníckeho práva dedičov po sporiteľoch prostriedkov sústredených v dôchodkových správcovských spoločnostiach.</p> <p>V konaní o súlade právneho poriadku je úlohou ústavného súdu hľadanie spravodlivej rovnováhy medzi záujmom, ktorý chráni zákon, a záujmom, ktorý chráni ústava.</p> <p>V okolnostiach prípadu ústavný súd mal hľadať spravodlivú rovnováhu medzi zákonnou úpravou, ktorou sa upravila dispozícia časťou dávok na starobné dôchodkové poistenie tak, aby pripadla do vlastníctva dôchodkových správcovských poisťovní, a ústavou zaručenou ochranou majetkových záujmov sporiteľov.</p> <p>Ústavný súd nevenoval malú pozornosť súladu namietnutých ustanovení zákona s čl. 12 ods. 2 ústavy. V okolnostiach prípadu tento súlad nie je rozhodujúci pre posúdenie otázky, či namietnuté ustanovenia zákona odporujú ústave alebo sú s ňou súlade. Ústavnosť namietnutých ustanovení zákona v skutočnosti závisí od vyhodnotenia ich súladu s čl. 20 ods. 1 ústavy. O diskrimináciu by mohlo ísť iba potenciálne, subsidiárne v druhom slede.</p> <p>Nielen podľa navrhovateľa, ale aj podľa môjho názoru vylúčenie možnosti dedenia nasporených nevyplatených súm odvedených do tzv. II. piliera v prípade uzavretia zmluvy o poistení dôchodku, na základe ktorej sa vypláca dočasný dôchodok, alebo obmedzenie ich prevodu oprávnenej osobe určenej v zmluve o poistení dôchodku vyplývajúce z ustanovení § 46f zákona o starobnom dôchodkovom sporení, je v rozpore s čl. 20 ods. 1 ústavy.</p>
<p>použitie odkazy na relevantnú judikatúru ústavného súdu, ESLP a iných súdov</p>	<p>Ústavný súd SR: PL. ÚS 21/00, PL. ÚS 10/02, II. ÚS 5/03, PL. ÚS 16/08, PL. ÚS 7/2013, PL. ÚS 14/98, I. ÚS 17/99, PL. ÚS 1/2012, PL. ÚS 13/09, PL. ÚS 8/2014, PL. ÚS 37/95, PL. ÚS 33/95, PL. ÚS 29/05, II. ÚS 48/97, III. ÚS 60/04, IV. ÚS 312/07, II. ÚS 31/04, II. ÚS 19/97, PL. ÚS 37/99, PL. ÚS 19/08, PL. ÚS 11/2013, PL. ÚS 11/08, m. m. PL. ÚS 3/04, PL. ÚS 11/2008</p> <p>Ústavný súd ČR: Pl. ÚS 4/95, Pl. ÚS 8/07, Pl. ÚS 2/08</p> <p>Ústavný súd Lotyšsko: č. 2010-21-01</p> <p>Ústavný tribunál Poľskej republiky: č. SK 16/12 z 11. júla 2013, č. K 6/09 z 24. februára, č. SK 11/01 zo 6. februára 2002</p> <p>ESLP: Evans proti Spojenému kráľovstvu, sťažnosť č. 6339/05, Pretty proti Spojenému kráľovstvu, sťažnosť č. 2346/02, Kiyutin v. Rusku, rozsudok č. 2700/10 z 10. 3. 2011, Karlheim Schmidt v. Nemecko, rozsudok č. 13580/88 z 18. 7. 1994, rozsudok z 13. 7. 2010, sťažnosť č. 7205/07 vo veci Clift proti Spojenému kráľovstvu, bod 59, rozsudok zo 4. 5. 2010, sťažnosť č. 21990/08 vo veci Peterka proti Českej republike, Petrushko proti Rusku, sťažnosť č. 36494/02, Saghinadze proti Gruzínsku, sťažnosť č. 18768/05, Valkov proti Bulharsku, sťažnosť č. 2033/04, Gaygusuz proti Rakúsku, sťažnosť č. 17371/90, Azinas proti Cypru, sťažnosť č. 56679/00</p>
<p>súvisiace právne predpisy</p>	<p>zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov zákon č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 555/2007 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov</p>
<p>klúčové slová</p>	<p>dôchodok - starobný práva a slobody – hospodárske, sociálne a kultúrne práva - právo na primerané hmotné zabezpečenie diskriminácia - zákaz dôchodok - zmluva o dôchodku</p>

Spracovalo Analytické oddelenie Kancelárie Ústavného súdu Slovenskej republiky

Upozornenie :

Prehľad vybraných rozhodnutí Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „prehľad“) je neoficiálnym dokumentom, ktorý slúži výlučne na informovanie o rozhodovacej činnosti Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“). Prehľad zostavuje Analytické oddelenie Odboru súdnych poradcov a súdnej agendy Kancelárie Ústavného súdu Slovenskej republiky z rozhodnutí ústavného súdu, písomne vyhotovených a odoslaných účastníkom konania v danom období. Prehľad nezaväzuje ústavný súd a nenahrádza jednotlivé rozhodnutia ústavného súdu, z ktorých bol zostavený.